

R e d o g ö r e l s e

för undersökningen av ett röse på Räckers kapellansbols mark i Karis köping.

Plankarta
5 fotografier
NM 11561:1-36.

Sommaren 1945 meddelade dr. Nils Cleve till Arkeologiska Kommissionen, att stenar olovligen bortförts från ett stort stenröse på Räckers mark i Karis köping. I anledning härav hölls polisförhör på Karis poliskammare i september 1945, varvid undertecknad närvar som ombud för Arkeologiska Kommissionen. Vid förhöret framgick, att stenarna bortförts av handlanden Einar Nyberg, som arrenderat tomten nr 11 i kvarteret nr 301. Röset ligger delvis på denna tomt, delvis på den blivande Kroggårdsgatan. - Nyberg sade sig icke ha känt till rösets existens, och ett mot honom väckt åtal förkastades av häradsrätten.

Vid polisförhöret anhöll Nyberg att få röset undersökt för att sedan kunna undanskaffa sin del därav. Då några möjligheter att rädda det icke längre funnos - detta hade förutsatt stadsplaneändring i god tid innan dessa tomter började utarrenderas - och det för Karis sockenhistorik var av vikt att få det undersökt, anhöll undertecknad av Arkeologiska Kommissionen om tillstånd att undersöka detsamma, vilken anhållan beviljades. Undersökningen bekostades till större delen av Karis historiekommitté och verkställdes den 5-12 oktober 1945. Arbetet försvårades i hög grad av brist på arbetskraft.

Röset är beläget ca 110 m O Räckers (Lilla Prästgården) och 10 m S landsvägen Lojo - Hangö. Det finnes upptaget som nr 5 i Nils Cleves inventeringsberättelse av år 1931. I närheten finnas två andra likartade rösen, av vilka det ena undersöktes av Nils Cleve 1938 och befanns tillhöra bronsåldern. (NM 10956:1-2). Dessa rösen äro uppförda på sandig momark, nu bevuxen med barrskog. Marken är jämn, men omedelbart vid rösets S-ända sluttar marken brant ca 4-5 m. Nedanföör branten börjar slätten kring Lappträsk, vilken i förhistorisk tid torde varit en havsvik.

Det nu undersökta röset mätte ca 16 m i längd, och ca 12 m i bredd, medan höjden nu uppgick till ca 1 m. Röset var nämligen starkt skadat. Dess SV-del var bortforslad nästan ända till den ursprungliga marknivån och annorstädes hade vanligen åtminstone det översta stenvarvet bortförts, vadan ytan var gropig och ojämn (se profilen). Endast NV-delen var oskadad. Mitt i röset växte en väldig gran.

Vid undersökningen framgick, att röset haft en kantring av stora stenar. I NO återstod ett parti, omfattande 14 stenar och i NV - N fanns ytterligare några stenar kvar. Av dessas läge att döma har kretsen haft en något oval form. Innanföör denna stenkrets bestod röset av stora stenar i flera skikt, inbäddade i sand. Mitt i röset (B-rutornas södra kant), under den stora granen, fanns emellertid ett jordfritt parti. Rösets centrala parti synes sålunda ha bestått uteslutande av sten. I NV-delen fanns några stora

stenblock, vilka kunna tänkas ha bildat någonslags inre ring kring det jordfria centralröset. Dessa stenblock lågo ovanpå det näst understa stenvarvet. Ett av dem låg direkt på centralgraven. - Det understa stenvarvet låg i smutsgrå jord (det gamla humuslagret). Därunder fanns fin, vit åssand. Det smutsgrå lagret var i mitten tjockare än mot kanterna.

Centralgraven var icke anlagd mitt i röset, utan närmare NO-kanten. Brända, rentvättade benbitar anträffades på ett oregelbundet runt område av vidpass 2 meters diameter. Benen lågo mellan stenarna i den något smutsiga sanden, och anträffades i tre stenvarv. (dessa ha i katalogen betecknats som "översta", "mellersta" och "understa" skiktet). Graven var sålunda inemot 1/2 m hög. I mellersta skiktet, ca 25 cm ovanför det gamla humuslagrets övre yta, fanns ett tunt skikt, som var rikt på kol. Utom brända ben med en sammanlagd vikt av 745 gr anträffades blott en eldslag- ningssten av flinta (i mellersta skiktet).

I fyllnadssanden anträffades talrika kvartsskärvor, av vilka en del tillvaratogs, samt ett slipstensfragment, en miniatyrmejsel och ett litet slipat stenföremål. Bland fyllningsstenarna fanns tvenne slipstenar, den ena med fåror (11561:30-36). Alla dessa förmål härröra väl från den sten- åldersboplats, som Nils Cleve konstaterade 1938 (jfr 10957: 112-113) och som tydligen sträckt sig längs den ovannämnda branten.

Sekundärgrav 1. I gravhögens södra del, strax S om huvudlinjen A-B, anträffades i bottenstenvarvet en liten grav. Mellan trenne smärre stenar fanns en liten grop,

vilken - liksom ock mellanrummen mellan stenarna - var fylld med fin, ljusgul sand. Mellan stenarna var sanden ställvis mycket hård. Såväl i gropen som ovan och delvis mellan de omgivande stenarna fanns i sanden talrika brända benskrivor. Dessutom hittades några bitar hartstätning - dessa dock uteslutande i gropen. Under stenarna fanns smutsgrå sand utan ben (gammalt humuslager). Ett mindre antal brända ben anträffades även utanför gropen, norr om huvudlinjen A-B, på samma nivå. Här hittades också en öppen, jämbred bronsring (11561:24). Att ben och fynd voro på detta sätt spridda antyder att urnegraven blivit senare förstörd. Detta bekräftas av de 2 bitar av en vit fajanskopp, som hittades omedelbart intill gropen bland brända ben. - Tydligen ha vi här att göra med en urnegrav från järnåldern - kanske snarast från romersk tid?

Övriga "sekundärgravar". 1. I högens SO-del hittades nära kanten, huvudsakligen bland bottenvarvets stenar ett ringa antal mycket små benskrivor, vilka icke bildade någon bengömma, utan lågo spridda i sanden. - 2. Under en större sten nära ytan fanns i gråaktig sand en liten bensamling, som icke torde ha sammanhängt med centralgraven (utmärkt på kartan. 11561: 19).

Rösets södra och mellersta partier undersöktes i sin helhet, medan kantpartierna i V, N och O av penningbrist måste lämnas oundersökta. ^{Ytlagret genomgrävdes dock.} / "Då röset framdeles kommer att undan- skaffas, återställdes det icke efter undersökningen.

Den större av de i röset funna slipstenarna har med statsarkeologens tillstånd överlämnats till Karis bygdemuseum.

Helsingfors den 10 maj 1946.

Oluf J. Almqvist

KARJAA, Röckers, Kroggårdsvägen
Kila by

1945. O. af Hällström

Karta n° 1.

Järnväg till Hfors o. Hyvinge

Lojo ås

Karis station

Kummel-1

Kummel no 2

Räckars kapellansbol

malm

Lojo ås

Sidländ åker

kärr

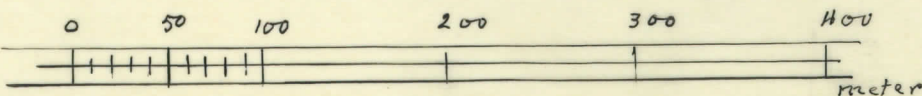
Ekenäs

ängar

Ekenäs

kulläkern

Skala:

1:4.000

KARIS, RÄCKERS (KROGGÅRDSVÄGEN).

Foto 14198 Röset före undersökningen, sett från S. De tre männen stå vid rösets kanter.

Foto 14199. Röset före undersökningen, sett från O. Stenarna i förgrunden hör ej till röset.

Foto 14200. Södra delens bottenvarv frilagt; norra delen orörd. Bilden tagen från S.

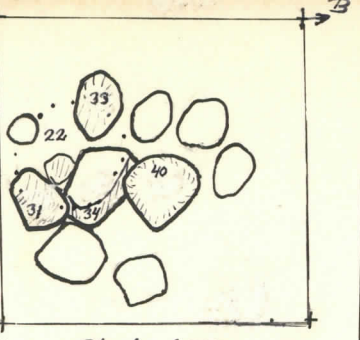

Foto 14201. Sekundärgrav I från W. Hartstätning fanns i den även pricklinje omgivna gropen.

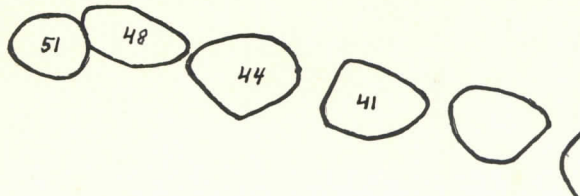
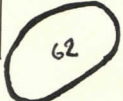
Foto. 14202. Röset II (norr om Kroggårdsvägen) sett fr. SW.

foto
14201.

Skala 1:25

Sekundärgrav I

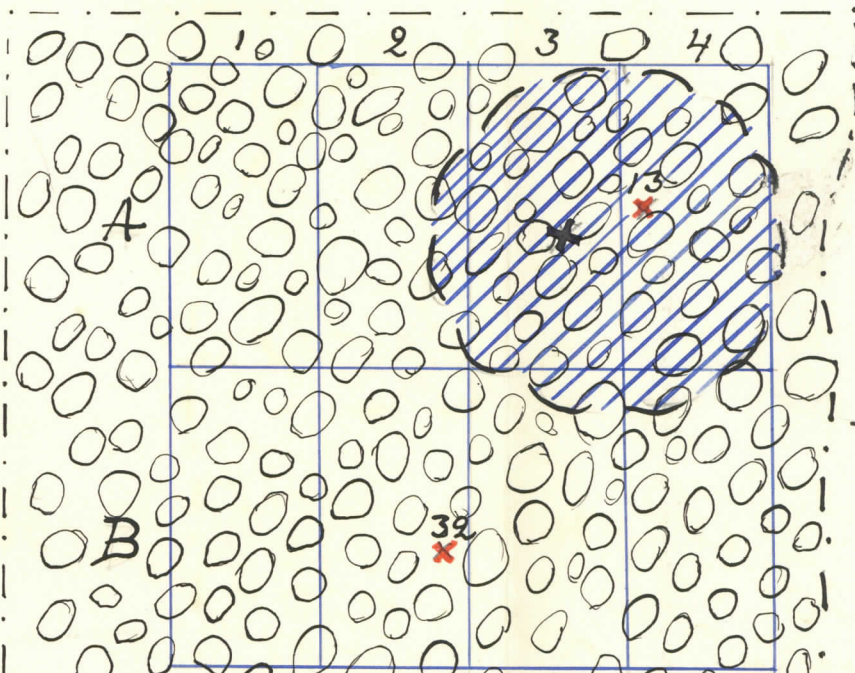

icke

(ytlagret genomgrävt)

icke

undersökt

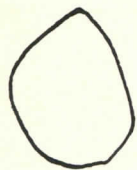

under
(ytlagret)

33.

delvis

Profilen →

Detta parti

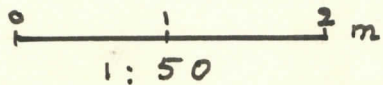
var helt och hållet

förstört

Sekundärgrav I
(specialkarta).

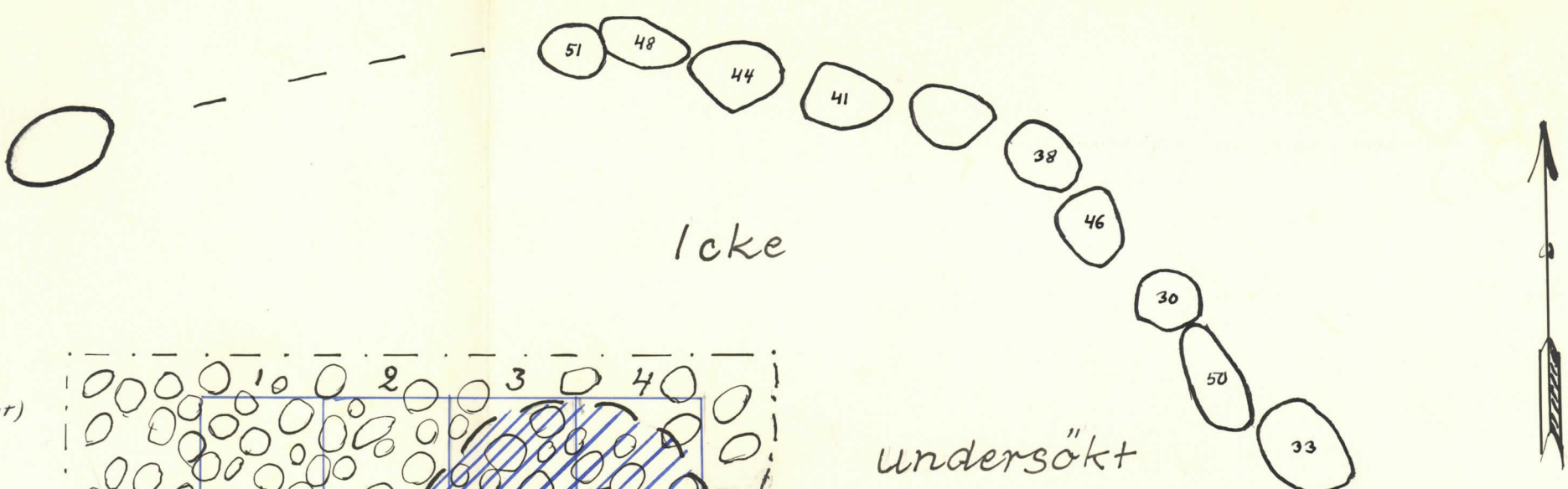
Sluttning

Karis, Räckers kapellansbol
Kroggårdsvägen
Oluf af Hällström 1945.

undersökt.

SCHEMATISK PROFIL

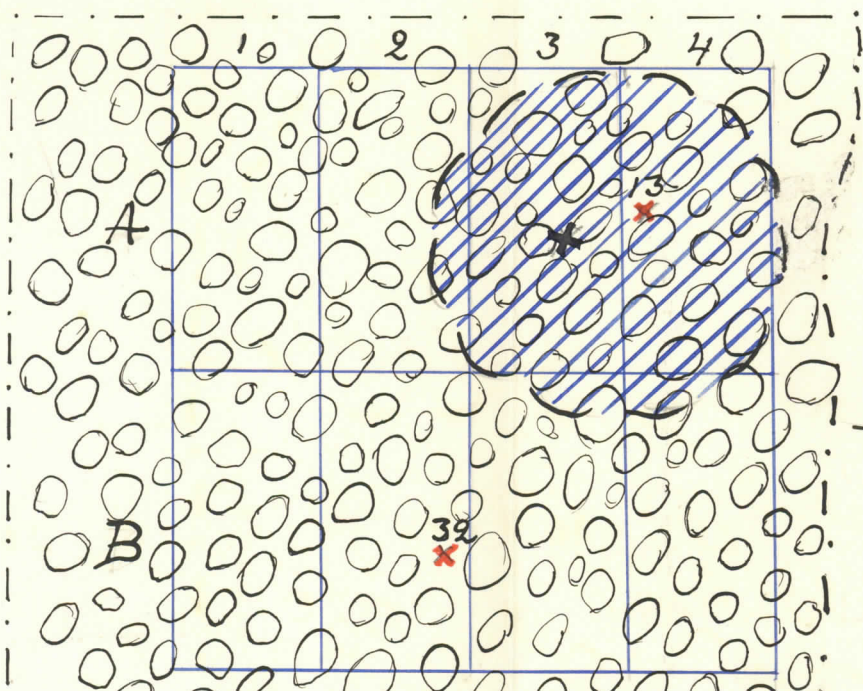
Icke

undersökt
(ytlagret genomgrävt)

33.

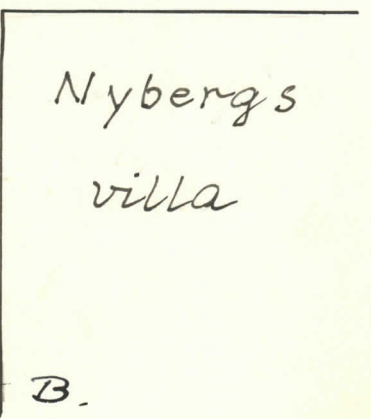
delvis undersökt

← Profilen

Slipsten

30

Sekundärgrav I.
(specialkarta)

Sluttning

- ✗ fynd
- ▨ brända ben
- ✗ sekundärgrav II.

nsbol

45.

undersökt.

SCHEMATISK PROFIL

